

Problem populacije: II. — denatalitet

»Čitava Grčka trpi od nerađanja te od nedostatka ljudi... Do toga je došlo tim što današnji ljudi, ljubeći raskoš, novac te *nadasve duševnu tromost, nemaju više sklonosti za ženidbu ili, ako se već vjenčaju, ne će da odgajaju obitelji. Mnogo je ako uopće pristanu na to, da imaju jedno ili dva djeteta, da ih onda dobro opreme*«. ¹ Kad ne bi čovjek znao, da je današnja Grčka jedina zemlja u Evropi, koja ne pozna još denataliteta, te da se dakle gornje riječi ne mogu odnositi na nju, mislio bi, da ih je *danas* napisao kakav demograf ili eugenik, toliko pristaju našem modernom vremenu.

Danas se ne govori više o opasnosti prenapučenosti; naprotiv, danas vlada bojazan da će Evropa opustjeti, da će milijunskih naroda nestati ili da će postati tako malenima, te ne će biti spomena vrijedni u odlučnim časovima svijeta. Tragedija bijele rase, tragedija pojedinih naroda, ali i tragedija pojedinih obitelji. Koliko li je bilo obitelji u Francuskoj, koje su opustjele nakon svjetskog rata, jer je jedina sin pao na ratištu? Koliko li je danas majka, ne samo u Francuskoj, kojima bi se mogle opetovati riječi jednog svećenika, kad se tužila na Boga, jer je baš njoj oduzeo jedinca: »A koliko ste Vi oduzeli, uskratili Bogu?«

»Do pred nekoliko godina govorilo se, da su Talijani narod bez prostora; koju godinu, pa će se govoriti, da ima prostora ali nema Talijana«. Kad je *Popolo d' Italia*, ² službeni organ Mussolinija, mogao ove riječi napisati za Italiju, koja još uvijek slovi kao zemlja djece, kako mora tek da bude u drugim zemljama Evrope? Bude li cijenjeni čitalac imao strpljivosti, da s malo pažnje pregleda brojke, koje ćemo ovdje iznijeti, vidjet će »ad oculos«, kako je bilo sudbonosno, što je čovjek sâm izravno — i protunaravno — zahvatio u tok naravnih događaja . . .

FRANCUSKA

Francuska je oduvijek bila klasičnim primjerom zemlje denataliteta, pa ako nije danas niti jedina, niti u najgorem položaju, ipak ćemo s njom početi naš prikaz o denatalitetu civilizovanog

¹ Polibije, *Historiae* XXXIV., 24.

² Cit. kod: Marconcini, *Culle vuote*, str. 70. (Casa Editrice Emo Cavallari, Como 1935.)

svijeta.³ Za vrijeme Ljudevita XV. brojila je Francuska otprilike 25 milijuna stanovnika, a njen je nativitet bio otprilike 40 pro mille, t. j. 40 novorođenih na 1000 stanovnika.⁴ Prema prvom modernom popisu pučanstva u 1801. imala je Francuska 27 milijuna stanovnika; taj je broj porastao na 41,835.000 u 1932-oj godini. Ali dok je broj žitelja do 1860. porastao na 37 milijuna, od te godine pa do 1932. t. j. kroz period od 70 godina, povećao se taj broj samo za cigla 4 milijuna! A i od te brojke valja odbiti 3 milijuna na imigraciju, osobito iz Italije i Poljske.

U istom razmaku (1801—1932) poraslo je pučanstvo Evrope od cca 188 milijuna na 400 milijuna u 1900., pa na 500 milijuna u 1930., t. j. ukupno stanovništvo Evrope povećalo se za 165%, dok je stanovništvo Francuske poraslo za 42%. God. 1801. Francuska je sama predstavljala cca 40% ukupnog evropskog stanovništva; prema njenih 27 milijuna imala je Italija 18, Engleska 12, a Prusija 6 milijuna. Danas Francuska predstavlja samo 16% evropskog stanovništva (bez Rusije); kraj 42 milijuna Francuza ima također 42 milijuna Talijana, 45 milijuna Engleza (bez Irske) te 65 milijuna Nijemaca.

³ Kao glavno vrelo za taj prikaz statističkih podataka poslužilo mi je već navedeno djelo: Marconcini, *Culle vuote*, koje obiluje statističkim materijalom iz cijele Evrope a pisano je vrlo pregledno. Uvrštene su mnoge tabele, u kojima je ukratko sažet sadržaj bezbrojnih statističkih izvještaja iz cijele Evrope.

Nadalje Muckermann, *Kind und Volk I., II.*; — Mesnard G., *L'Europe se meurt*, i *Le déclin démographique des civilisés en Europe et hors d'Europe* (u »La Nature« 1935., No 2964; odn. 1937., No 2992); Ibid. No 3013 A Sauvy, *Les années de la France sont elles comptées?* — *Vita e Pensiero*, Marzo 1937. te ostala, u prošlom broju »Života« već navedena djela.

⁴ Demografska terminologija još nije ustaljena, pa da se izbjegne nerazumijevanju evo glavnih termina, koji će biti konstantno ovdje upotrebljavani:

Natalitet: broj rođene djece (uvijek se odnosi ovdje na živu djecu) u određenoj godini. Na pr. natalitet u Francuskoj 1935 bio je 630.000 novorođene žive djece;

Denatalitet: opadanje nataliteta u sukcesivnoj godini (godinama);

Nativitet: Odnos broja rođenih prema ukupnom pučanstvu u dotičnoj godini odnosno zemlje (u relaciji 1 : 1000). Na pr. u Francuskoj je nativitet 1936. bio 15,2 pro mille, t. j. na 1000 stanovnika rođeno je 15,2 djece;

Denativitet: opadanje nativiteta u sukcesivnoj godini (godinama);

Depopulacija: manjak u broju rođenih prema broju umrlih u istoj godini, t. j. broj rođenih individua nije u stanju da nadoknadi broj umrlih. (Prema Mesnarelu, op. cit.)

Depopulacija se očituje dakle najprije u denativitetu (taj i nije drugo nego virtualni denatalitet, jer ako i raste još nativitet, ipak je bračna plodnost u opadanju), prelazi onda u denatalitet te prelazi konačno u treću, konačnu fazu: depopulaciju.

Nativitet je u Francuskoj spao od 1801. do 1930/37 od 32,5 pro mille na 17,0 slijedećim ritmom:

1801—1810: 32,5 pro mille	1871—1880: 24,5 pro mille
1811—1820: 31,6 » »	1881—1890: 23,8 » »
1821—1830: 30,5 » »	1891—1900: 22,1 » »
1831—1840: 28,9 » »	1901—1910: 20,5 » »
1841—1850: 27,4 » »	1911—1920: 19,6 » »
1851—1860: 26,7 » »	1921—1930: 18,5 » »
1861—1870: 26,4 » »	1931—1936: 15,1 » »

Što znači praktično ovo opadanje nativiteta, najbolje se vidi usporedimo li ujedno broj ukupnog stanovništva s brojem novorođenih u raznim sukcesivnim godinama.

Godina	Ukupno stanovništvo	natalitet
1777	24,000000	998000
1841	35,000000	977000
1868	38,000000	1034000
1889	38,700000	847000
1908	39,000000	791700
1930	42,000000	749800
1933	42,000000	680000

t. j. Francuska je imala 1933. godine 300.000 novorođenih manje nego 1777. sa 18 milijuna stanovnika više!

Godine 1801. dolazilo je na jednu francusku obitelj 4,24 novorođene djece. U 1933. spao je taj broj na 2,2 t. j. u Francuskoj se rađa toliko ljudi koliko ih umire, Francuska nema gotovo nikakvog godišnjeg viška, kao što to pokazuje doljna tabela (za poredbu su navedeni također odnosni brojevi Njemačke, Engleske i Italije).

Tabela I.

Godina	F r a n c u s k a				Višak rođenih		
	ženidbe	Rođeni	Umrli	Višak rođ.	Njem.	Engl.	Italija
1913	312	776,0	702,0	+ 44	+833	+450	+458
1920	622	853,5	671,0	+182,5	—	—	+476
1921	455	811,7	693,1	+118,6	—	—	+476
1922	384	759,7	687,6	+ 72,1	—	—	+515
1923	355	761,2	665,6	+ 95,6	—	—	+529
1924	355	753,5	678,9	+ 74,6	+511	—	+462
1925	352	770,0	707,8	+ 62,2	+547	—	+439
1926	345	767,4	712,7	+ 54,7	+493	+252	+414
1927	336	743,8	675,5	+ 68,3	+404	+169	+454
1928	338	749,3	674,0	+ 75,3	+442	+199	+430
1929	334	730,0	738,6	— 8,6	+341	+111	+337
1930	342	749,9	648,8	+101,1	+416	+193	+516
1931	326	730,3	680,7	+ 49,6	+305	+140	+421
1932	314	722,2	660,8	+ 61,4	+280	+129	+380
1933	315	682,6	661,0	+ 21,6	+237	+ 84	+419

Treba samo porediti g. 1933 s ostalim godištim da se vidi **s**va bijeda Francuske (a i Engleske i Njemačke). I taj neznatni višak rođenih prema umrlima zapravo je bio prividan, budući da se broj mrtvih neprestano snizivao. Čim on postane stacionaran, t. j. ne bude se više snizivao u razmjeru prema padanju nataliteta, Francuska će stupiti u fazu depopulacije, t. j. njeno će se pučanstvo brojčano opadati, što se i dogodilo 1935. Tabela pokazuje ujedno neprestano snizivanje broja ženidbi: Francuska postaje starom! Uzrokom je sistem jednog djeteta. God. 1910. na ukupno 11,315000 obitelji bilo ih je 1,804700 bez ijednog djeteta, (159 na 1000), 2,966171 obitelji s jednim djetetom (262 na 1000), a 2,661988 s dva djeteta (235 na 1000). Svega skupa 7,432.869 obitelji s dva, jednim ili bez ijednog djeteta t. j. točno % ukupnog broja. Od onda do danas stanje se samo pogoršalo, pa se može reći da je u današnjoj Francuskoj preko 5 milijuna obitelji, u kojima je broj djece manji od broja rodatelja!⁵ Drugim riječima broj individua, koji bi morali zamijeniti roditelje, manji je od broja tih roditelja, pa je prema tome broj staraca sve veći u razmjeru prema mladeži.

Piramida — grafički izraz za dobro proporcionirano pučanstvo — simbol zdravog naroda, u kojem je najmlađih, baza piramide, najviše, preobražuje se za Francusku pomalo u žaru — simbol smrti, izumiranja.

NJEMAČKA

Dok se demografski pad Francuske odvijao ustrajno ali lagano, u Njemačkoj je katastrofa — pad nataliteta — nastupila tako silovito, kao što je uspon nataliteta bio jedinstven po svojoj naglosti. Od cca 35 milijuna u 1850. poraslo je pučanstvo Njemačke na 41 milijun 1870. godine, na 56 milijuna u 1900., na 68 milijuna uoči svjetskog rata. Od 1901. do 1914. Njemačka je porasla za 7,784.255 individua.

Ali već za vrijeme svog najvećeg gospodarskog, političkog i demografskog prosperiteta započinje naglo i neuzdržljivo srlja-

⁵ U apsolutnim brojkama bilo je 1926. u Francuskoj:

a)	Broj obitelji	s brojem djece
	2,191.878	1
	1,050.361	2
	399.492	3
	144.736	4
	53.026	5
	18.148	6
	5.427	7
	1.860	8 i više
	1,729.464	neizjavljeno

b) Velike obitelji, t. j. s 3 i više djece iznosile su 56 pro mille ukupnog broja francuskih obitelji;

c) Bez djece bilo je 7,210.495 francuskih obitelji, t. j. 651 pro mille ukupnog broja. Cf. *Annali di Statistica*, Serie VI. Vol. XXXII, str. 84. (Roma 1934).

nje niz brdo. God. 1880. nativitet je bio 40,9 pro mille, pada na 37,9 u 1890., na 36,8 u 1900. te na 32,2 u 1908. Te iste godine dostiže broj rođenih svoj maksimum, a onda se naglim padom nataliteta počinju očitovati posljedice pada nativiteta kako slijedi:

God.	Broj rođenih	God.	Broj rođenih
1908.	2,015.000	1927	1,161.700
1913	1,838.700	1928	1,182.800
1917	912.000	1929	1,470.400
1920	1,559.000	1930	1,127.400
1923	1,297.400	1931	1,031.500
1924	1,270.800	1932	978.100
1925	1,292.400	1933	956.000
1926	1,227.900		

t. j. nakon 25 godina natalitet je u Njemačkoj pao za preko 50% iako se ukupni broj stanovnika povećao za koja 4—5 milijuna. Godine 1933. iznosio je pretičak rođenih nad umrlima 237.000 (prema 800.000 pred 25 godina!). U isto vrijeme imala je Italija 986.000 rođenih sa 25 milijuna stanovnika manje od Njemačke te pretičak od 419.000 individua. Poljska sa 32 milijuna stanovnika, t. j. za polovicu manje od Njemačke, imala je 1930. ništa manje nego 1,015.800 rođenih.

U deceniju 1901—1910 rodilo se 19,995.000 Nijemaca; 14,710.000 u slijedećem (1911—1920), a samo 12,560.000 od 1921. do 1930. Uzmimo da je prvi broj jednak 100, drugi razmjerno 73,5 te 63,0 t. j. i Njemačka ide putem Francuske samo u ubrzanom tempu.⁶

ENGLESKA

Moglo bi se reći, da je pad nataliteta u Njemačkoj — barem ukoliko je tako nagao — posljedica izgubljenog rata. Pa sve kad bi tako i bilo, evo ipak Engleske, koja nije izgubila rata te koja je još uvijek najbogatija zemlja svijeta, pa ipak je gotovo u još gorjoj demografskoj krizi nego sama Njemačka.

Engleska, bez Irske i Škotske, imala je 9 milijuna stanovnika 1801., 20 milijuna 1861., 26 milijuna 1881., 36 milijuna 1911. te 40 milijuna 1931.

Nativitet postigao je svoj maksimum u razdoblju 1876—1880 t. j. 35,3 pro mille; u petgodištu 1901—1905 spao je taj broj na 28,1, do 1920 na 23,7 da se onda u 1933 spusti ispod niveau-a same Francuske, t. j. na 15 pro mille.

Između 1880—1884 poprečni broj rođenih bio je 891.000 na 26—28 milijuna stanovnika; 1923. na 38 milijuna: 900.000, da spadne na 580.000 (Francuska 682,6 u isto vrijeme!) u 1933. na 40,350.000 stanovnika, t. j. 50 godina prije Engleska je imala 310.000 rođenih više sa 15 milijuna stanovnika manje nego danas.

⁶ U zadnji čas Njemačka se prenula. Jednom od rijetkih zasluga novog režima jest, da se broj novorođenih u 1937 popeo na cca 1,300.000

Sudbonosno je za Englesku i to, što je broj umrlih Engleza postao ustaljen mnogo prije nego u drugim državama, t. j. ne umanjuje se više, budući da su razmjerno već sve higijenske i medicinske mogućnosti iscrpljene, pa tako ubrzani denatalitet znači ujedno i ubrzano opadanje viška rođenih prema broju umrlih, dok u Francuskoj, Njemačkoj, Italiji i u drugim zemljama, ako pada natalitet pada i mortalitet, pa se stoga razlika ne očituje u tako jakom kontrastu. Još 1913. imala je Engleska višak od 450.000 individua; 15 godina kasnije 199.999; da kroz daljnjih 5 godina spadne na 84.300 individua. Nakon 20 godina pao je daleki višak rođenih za 366.000 individua!

Stavimo li broj rođenih u omjer prema broju žena između 15. i 45. godine (t. zv. opća plodnost), onda je u Engleskoj bilo rođenih na 1000 žena: 1851—60: 183; 1891—1900: 96; 1921—25: 67; 1927: 59 djece, t. j. u 80 godina broj se rođenih smanjio za 66%, dok se u isto vrijeme broj žena sposobnih za porođaj podvostručio!

Godine 1850. na 1000 udatih žena (broj novorođenih na 1000 udatih žena je t. zv. bračna plodnost) dolazilo je 281 djeteta; 1927. samo 130, t. j. 151 dijete manje, ili izraženo u procentima, 53,7% manje. Posljedice će se očitovati, kad taj umanjeni naraštaj bude zreo, u nagloj depopulaciji Engleske.

OSTALA EVROPA

Sva ostala Evropa pruža više manje istu sliku. Sve države, pa i one, u kojima natalitet još uvijek raste, nalaze se u denativitetu (virtualnom denatalitetu), ako već ne stoje još gore, kao što se to vidi iz priložene tabele.

	1800	1850	1900	1913	1920	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932
Rusija	40,0	49,4	47,1	43,8	40,9	45,6	44,3	44,4	43,8	—	—	—	—
Ukrajina	—	—	—	—	43,5	42,7	42,1	40,3	37,8	35,3	—	—	—
Rumunjska	—	39,7	39,6	40,1	32,9	35,6	35,4	35,2	35,9	34,1	35,0	33,3	35,9
Bugarska	—	—	39,8	42,5	40,6	36,9	37,4	33,3	32,8	30,1	31,3	30,7	31,3
Jugoslavija	—	—	—	—	36,7	34,1	35,3	34,2	32,7	33,3	35,5	33,6	—
Portugalska	37,0	31,9	30,6	31,8	31,6	33,8	35,0	33,2	34,1	32,3	30,5	30,4	30,6
Poljska	—	—	—	—	33,2	35,7	33,6	31,9	32,6	32,3	32,8	30,3	28,7
Španjolska	37,0	33,9	34,8	30,4	28,8	29,3	28,4	28,4	29,6	28,9	29,0	28,3	28,3
Grčka	33,4	28,4	—	—	21,2	26,9	20,7	—	30,5	29,0	31,4	30,3	28,2
Litva	—	—	—	—	26,4	28,9	28,7	29,4	28,8	27,2	27,4	28,8	27,3
Italija	38,7	37,0	33,6	31,8	28,9	27,8	27,2	26,9	26,6	25,6	26,7	24,9	23,6
Madžarska	—	43,0	40,6	34,3	29,9	28,3	26,6	25,7	26,2	25,1	25,4	23,6	23,0
Holandija	34,5	35,9	33,0	28,1	26,3	24,1	23,8	23,1	23,3	22,8	23,1	22,2	22,0
Čeho-Slov.	—	—	—	—	26,8	25,1	24,6	23,3	23,2	23,2	22,7	21,5	20,9
Finska	—	38,1	—	31,0	22,4	22,3	21,7	22,2	21,5	21,0	20,9	20,6	19,5
Irska	37,0	26,4	33,0	23,3	19,7	20,8	20,6	20,3	20,1	19,8	19,8	19,3	18,9
Danska	33,3	31,4	30,2	28,4	22,9	21,1	20,5	19,6	19,6	18,6	18,7	18,0	18,0
Belgija	35,7	31,5	28,9	21,6	20,5	19,1	19,0	18,1	18,0	18,1	18,5	18,2	17,6
Francuska	32,9	25,4	21,8	18,8	20,0	19,0	18,8	18,1	19,2	17,7	18,1	17,4	17,3
Švicarska	37,0	30,2	29,4	23,1	19,9	18,4	18,2	17,4	17,3	17,6	17,2	16,7	16,7
Njemačka	28,6	31,0	30,1	25,4	23,7	19,4	19,3	18,8	17,4	17,3	17,0	16,3	16,3
Engleska	28,6	35,1	29,1	24,1	21,1	23,8	17,1	16,6	16,7	16,4	16,3	15,8	15,3
Njemačka	35,7	38,4	37,1	30,5	21,9	22,2	20,0	18,6	17,5	16,7	16,8	15,8	15,2
Norveška	38,4	37,1	34,8	27,5	23,5	20,6	19,8	18,3	18,6	17,9	17,5	16,0	15,1
Švedska	35,7	30,2	27,0	23,1	20,3	17,5	16,9	16,4	16,1	15,2	15,4	14,8	14,5

Korigiramo li brojeve nativiteta u 1932. onima iz 1936. slijedi, da su sve evropske države u prvoj fazi depopulacije: u denatinitetu, t. j. iako se ukupni broj pučanstva povećaje, ipak opada broj rođenih na 1000 stanovnika. Tako će se stanovništvo današnje Jugoslavije kroz 40—50 godina povisiti na cca 30,000,000 premda je procenat rođenih u stalnom opadanju. Isto vrijedi za Rumunjsku, Bugarsku, Portugal, Poljsku, Grčku, Španjolsku, Albaniju i Island. To su jedine od svih evropskih država, koje još imaju pozitivnu demografsku bilancu. Mnoge su međutim države već u drugoj fazi depopulacije: u denatalitetu, t. j. broj rođenih pada iz godine u godinu. Tabela III. prikazuje te države i razvitak njihovog denataliteta.

Razvoj denataliteta u Evropi.⁸

Tabela III.

Država	početak denatiniteta	vremenski razmak	početak denataliteta	vremenski razmak	depopulacija
Francuska	1801	75	1876	59	1925
Norveška	1855	45	1900		
Danska	1860	46	1906		
Švedska	1860	40	1900		
Holandija	1875	55	1930		
Njemačka	1875	33	1908		
Engleska	1875	33	1908		
Belgija	1875	26	1901		
Švicarska	1875	26	1901		
Finska	1879	30	1909		
Italija	1881	42	1923		
Austrija			prije 1920		1935

Iz te tabele proizlazi također 1. da je demografski silazak Evrope starog datuma: U Francuskoj je počeo prije 150 godina, u Italiji prije 50 godina (iako ima još uvijek godišnji višak od 450.000 individua. 2. U Francuskoj je to silaženje sporo. Između prve i druge faze prošle su dvije generacije i po; između druge i treće (depopulacije) dvije generacije. 3. Kod skandinavskih, anglosaksonskih naroda te u Njemačkoj proces denataliteta odvija se mnogo brže: razmak između prve i druge faze iznosi samo jednu generaciju i po, odnosno jednu i manje od jedne tako, da

⁸ Por. *La Nature*, 1937, nav. mj.

⁹ »Rusija je zemlja, koja — nakon 1928. — brižno sakriva svoje demografske statistike, tako je slabo s njima. To se moglo i očekivati: ni socijalizam — u Švedskoj te u Australiji, zemlje tako različite i klimom i rasom itd., u kojima je socijalizam najviše proveden u život, procenti nataliteta su tako niski (14,5 pro mille u 1932) kao nigdje drugdje na svijetu — ni diktatura ni teror ni materijalizam nisu faktori demografskog prosperiteta.« Tako sudi G. Mesnard (*La Nature* 1937, No 2969 str. 395) o sovjetskoj Rusiji.

Nešto podataka, koji daju naslućivati pravo stanje nataliteta u Rusiji. donose »Etudes« od 5. oktobra 1937 (*Communisme et la famille*, str. 57).

će svi ti narodi osim Holandije ući oko 1940. u treću fazu, t. j. početak će naravna depopulacija.¹⁰

• • •

Kakva će biti budućnost Evrope s obzirom na sve, što smo dosada izložili? Takva, da će, prema prognozi francuskog demografa Mesnard-a, — ako stvari budu išle i nadalje istim putem — 1980. Francuska — da spomenemo samo glavne države — brojiti će cca 35 milijuna stanovnika;¹¹ Njemačka 30 milijuna, Italija 20 milijuna te Engleska 15 milijuna, t. j. odnosnih 7, 37, 23 i 32 milijuna stanovnika manje nego 1937.¹² Spomenemo li još da i izvan Evrope, u svim industrijaliziranim zemljama kao u USA, Kanadi, Argentini, Australiji, Novoj Zelandiji pa i u samome Japanu denatalitet je u punom razvitku,¹³ jednako kao i u Evropi, onda će nam biti jasno, od kakvog je značenja ta pojava našeg vremena.

Milijunski brojevi manje rođene djece najbolje svjedoče da denatalitet nije bolest samo viših, privilegovanih krugova, nego da njom boluje sveukupno pučanstvo, obitelj uopće, da s punim pravom nosi ime »bijeke kuge.«

Milijuni djece, ljudi, što ih je Bog pozvao na život, za vječni život, a roditelji silovito zakratili za to najveće dobro, tražit će da se ti roditelji opravdaju pred Bogom, da iznesu razloge... Hoće li ih imati?

Franjo Krautzer D. I.

¹⁰ Naravna depopulacija, jer i ratovi i pošasti mogu prouzrokovati depopulaciju kojeg naroda.

¹¹ Poznati francuski statističar Sauvy drži, da će francuska do 1980. u najboljem slučaju, t. j. pretpostavivši, da će broj mrtvih mnogo opasti a natalitet ostati konstantan, izgubiti 1.800.000 individua od današnjega broja; natalitet će biti oko 600.000 individua; broj djece od ispod 10 godina smanjit će se za 17%, a broj od odraslih u dobi između 20—35 godina za 16%, dok bi se broj staraca uvećao u istom omjeru.

Bude li međutim demografsko gibanje u Francuskoj išlo progresivnim putem unaprijed onako kao u sennskom departementu, koji je »najnapredniji«, t. j. najmanje plodan, bilo bi 1980. 12 milijuna Francuza manje; natalitet bi se kretao oko 300.000, t. j. skoro za polovinu manje od broja umrlih u isto vrijeme; broj djece od ispod 10 godina smanjio bi se za 57%, a odraslih između 20—35 godina za 43%. Por *La Nature* No 3013: Sauvy A., *Les années de la France sont elles comptées?* (pag. 450 ss.)

¹² Por. G. Mesnard, u »*La Nature*« 1937, NO 2992 str. 395.

¹³ U Japanu pao je nativitet kroz 10 posljednjih godina sa 36 pro mille na 29 pro mille, dok je broj roditelja još u porastu.

Évo table za demografsko gibanje nekih prekomorskih zemalja:

Država	Denativitet prije	razmak	Denatalitet
Kanada	1913	—	1920
Australija	« 1913	—	1928
Argentina	« 1913	—	1933
Japan	« 1925	—	1933

NB. U USA, Južno-afričkim državama, u Južnoj i Srednjoj Americi valja još uzeti u obzir da je naravni porast crnaca i drugih rasa mnogo jači od onog bijelaca, što vodi do novih komplikacija.